

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ІННОВАТИКА
У ВИХОВАННІ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Засновано у 2015 році

Рівне – 2015

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 1 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 288 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання, директор Інституту природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Войтович І. С., доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних засобів навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Лісова С. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шугаєва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ;

Дупак Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Упорядники: проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Пустовіт Г.П.** - доктор педагогічних наук, професор, вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №9 від 24 квітня 2015 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Передмова	6
Бех І.Д. Особистість у контексті орієнтирів розвивального виховання	7
Пустовіт Г.П. Теоретико-прикладні складові інноваційного розвитку системи позашкільної освіти і виховання	14
Павелків Р.В. Структура, зміст та детермінанти морального розвитку особистості: ретроспекція та перспективи	24
Петренко О.Б. Інноватика у вихованні: засадничі положення	38
Карпенчук С.Г. Мета виховання як соціально-педагогічна стратегія	48
Кристочук Т.Є. Особливості формування готовності вчителя до здійснення педагогічної діяльності та виховання учнів у країнах західної Європи	59
Лісова С.В. Проектування інноваційних педагогічних систем підготовки фахівців у галузі технологічної та професійної освіти	70
Литвиненко С.А., Кіт Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до естетичного виховання молодших школярів у процесі педагогічної практики: рефлексивний підхід	78
Баліка Л.М. Екстраполяція досвіду роботи шкільної бібліотеки у процесі розвитку інтересу до читання	86
Бісовецька Л.А. Українські мультфільми як засіб морального виховання дітей	93
Бричок С.Б., Павелків О.М. Роль психолого-педагогічної діагностики у проектуванні виховної діяльності педагога	103
Гринькова Н. Формування моральної вихованості молодших школярів: теоретичний та практичний аспекти	111
Дупак Н.В. Інноваційна діяльність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя	119
Кособуцька Г.П. Організаційно-педагогічні умови національно-патріотичного виховання підлітків у позакласній роботі	127
Сергеєва Н.В. Соціально-психологічний аналіз проблеми ціннісно-орієнтованої активності молодших підлітків	139
Сойчук Р.Л. До проблеми сутності національного самоствердження особистості	147
Стельмашук Ж.Г. Екстраполяція досвіду виховання дисциплінованості учнів вітчизняних шкіл в умовах роздільного навчання (1943-1954 рр.) у сучасну систему освіти і виховання	157
Ціпан Т.С. Сюжетно-рольові ігри як засіб громадянського виховання	170

Доробки молодих науковців

Беднарська А.А. Педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського щодо естетичного виховання: актуалізація досвіду	181
Вознюк М.О. Організація превентивного виховання в загальноосвітній школі: управлінський аспект	186
Єрмейчук В.І. Розвиток В. О. Сухомлинським індивідуалізованого підходу до важких дітей	192
Зінченко А.В. Морально-ціннісні орієнтації як умова формування гуманістичного спілкування молодших школярів	198
Зубок О.В. Засади розвитку креативних здібностей школярів	205
Карпович Ю.В. Психолого-педагогічні особливості виховання дисциплінованості учнів молодшого шкільного віку	212
Кличко А.О. Теоретичні основи виховання національної гідності молодших школярів у позаурочній діяльності	221
Кондратюк К.С. Проблема національного виховання учнівської молоді у педагогічних дослідженнях класиків української педагогіки	229
Конончук Д.В. Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до природи в позаурочний час	235
Корпан І.В. Обґрунтування та змістова характеристика готовності майбутніх вчителів початкової школи до роботи з інтелектуально обдарованими учнями	241
Марієн Ю.С. Зміст та особливості формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики	247
Мацько О.В. Виховне середовище як засіб формування культури здоров'я у молодших школярів	253
Нікітчук А.О. Вікові аспекти громадського виховання учнів молодшого шкільного віку	259
Полюхович М.І. Проблема формування національної самосвідомості учнів молодшого шкільного віку в науковому дискурсі	265
Сінокоп О.В. Формування гуманістичних цінностей у майбутніх вчителів початкових класів	274
Якимець М.Г. Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації художньої творчості учнів	281
Відомості про авторів	287

С. Г. Карпенчук

МЕТА ВИХОВАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ

Анотація. У статті розкрито сутнісну характеристику мети виховання як соціально-педагогічної стратегії у контексті сучасних модернізаційних освітньо-виховних процесів. Виокремлено провідні компоненти, що складають підґрунтя стратегічної моделі сформованої особистості.

Ключові слова: мета, цілі, модель, особистість, етика, логіка, естетика, Істина, Добро, Краса, Віра, Надія, Любов.

Постановка проблеми. Програмування мети та певних цілей виховання було актуальним завданням педагогіки у всі періоди її розвитку. Але, як засвідчує екскурс в історію, вона *завжди пов'язувалася із стратегічними цілями суспільства*, в якому розвивалася. Наприклад, у *стародавніх греків і римлян* метою виховання, як відомо, слугувала освіта громадянина, оскільки тоді над усім панувала ідея держави; у *середні віки* такою метою була освіта християнина, панівною була ідея християнства. У період подальших етапів розвитку педагогічної науки, *в умовах виникнення широких міжнародних стосунків* – панує ідея виховання людини у всій повноті її розвитку і моральної досконалості. Вона є актуальною і понині. Її підґрунтям є національна ідея, що полягає у спрямованості буття культури нації до її виходу на світовий рівень (Н. Хамітов).

Мета виховання, декларована в нашому суспільстві, – *формування гармонійно розвиненої і суспільно активної особистості з науковим світоглядом, з високим моральним потенціалом, яка бажає і вміє працювати, духовно багатой і фізично досконалою*. Таке формулювання може слугувати основою стратегічної моделі сформованої особистості, що має якості загальноприйнятого взірця суспільства, уособлює узагальнену довершеність, універсальність, своєрідний ідеальний стандарт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Представник нової філософії освіти – стрункої теорії особистісно орієнтованого виховання – доктор психологічних наук, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки й техніки України І. Д. Бех мету виховання фіксує в образі сучасної людини в контексті орієнтирів розвивального виховання, враховуючи при цьому як соціальні, так і індивідуальні чинники виховного впливу. Саме на цій основі він виокремлює провідні позиції, на яких слід вибудовувати сучасний виховний процес: використання філогенетичної здатності людини, ціннісно збагатити природну захопленість особистості різноманітними аспектами життя, спрямування підростаючого покоління на культуру гідності, а не культуру користі, у контексті мети розвитку особистості зосереджувати її на вершинні устремління та формувати в неї цілісну картину світу як основу її гуманізму тощо (виокремлено нами). [2, с. 16]. Провідним компонентом виховання людини як універсального процесу, ґрунтуючись на поглядах К. Ушинського та В. Сухомлинського, О. Вишневський виокремлює такі компоненти, як людина, виховний ідеал, ідеологія і поведінка людини в різних сферах життєдіяльності [3], а О. Г. Кучерявий – національне виховання як соціально й особистісно значущий феномен [5]. Одним словом, сучасні педагоги мету виховання пов'язують із соціальними обставинами буття, вважаючи, що мета виховання є сукупністю властивостей особистості, до виховання яких прагне суспільство [13, с. 55].

Оскільки сучасні дослідження, пов'язані із метою виховання, ґрунтуються насамперед на ідеях педагогічної класики, то простежимо, у якій спосіб ця проблема розв'язувалась у різних педагогічних теоріях, концепціях, поглядах. Саме таке дослідження і є метою цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Виділимо спочатку окремі погляди щодо тлумачення

мети виховання. Одне чи не найперше тлумачення, що пропонувалось елементарною педагогікою, полягало в тому, щоб *наслідувати батьків*: син готувався до професії батька, а дочка мала бути послідовницею діяльності матері. Згодом педагоги, починаючи від Коменського і Песталоцці, висунули вимогу – *виховувати природовідповідно* для морального життя, тобто погоджувати виховання з духовним розвитком і здібностями вихованця. Метою виховання вважалося *щастя*, насамперед особисте, а тоді щастя інших людей. У такому обґрунтуванні панує та доля істини, що, бажаючи бачити людей щасливими, не можна не бажати цього і вихованцям. Щодо такої мети виховання полемізує К. Д. Ушинський: «Якщо нам кажуть, що метою виховання буде зробити людину щасливою, то ми маємо право спитати, що саме розуміє вихователь під словом щастя, бо, як відомо, немає предмета в світі, на який люди дивилися б так різно, як на щастя: що одному здається щастям, те іншому може здатися не тільки неістотною обставиною, а навіть просто нещастям...» [10, с. 20-27]. Аналогічно висловлювався і про орієнтацію на досконалість і природовідповідність, вважаючи мету виховання «*кращим пробним каменем усяких філософських, психологічних і педагогічних теорій*». «Дати труд людині, труд душевний, вільний, що наповнює душу, і дати засоби до виконання цього труда – ось повне визначення мети педагогічної діяльності», – продовжує полемізувати на сторінках «Педагогічної антропології» К. Д. Ушинський, вважаючи, що основною *метою виховання людини може бути тільки сама людина, бо все інше в цьому світі (і держава, і народ, і людство) існує тільки для людини...* (виокремлено нами) [11, с. 243].

Педагоги, які, не задовольняючись вищезгаданими обґрунтуваннями, вважаючи їх однобокими, неповними та невизначеними, виокремлюють мету виховання, спрямовану на служіння *Істині, Добру і Красі*, у відповідності з якими повинно влаштовуватися життя людини (А. Дістервег). Ця мета уявляється найповнішою, оскільки охоплює собою і розвиток в людині особистості, яка зберігає свою індивідуальність, і виховання всіх найважливіших душевних складників: *розуму, волі і почуттів*. Одним словом, судження педагогів про мету виховання неоднозначні, але всі вони пов'язані із кінцевим результатом – у центрі уваги якого є людина, певний рівень її сформованості.

Категорія мети у вигляді логічної моделі фіксує бажане, до чого людина прагне, що є для неї взірцем у певному виді діяльності, а отже, є активним чинником людської свідомості. Мета виховання, як і будь-яка інша, має винятково важливе значення для спрямування організації діяльності, постановки конкретних завдань. Якщо *мету вважати стратегією*, то *завдання – конкретними цілями*, спрямованими на її реалізацію. У відповідності з метою виховання, що ґрунтується на *принципі ідеалізму*, передбачаються й *ідеальні цілі* з метою досягнення результату, кодованого метою. *Програмування цілей* – найважливіша характерна ознака педагогічної технології А. С. Макаренка. «Програма має велике значення в житті людини. Навіть наймерзніша людина, коли бачить перед собою незвичайний *простір* (виокремлено нами) з горбами, ярами, болотами та ґрунтами, а хай навіть найскромнішу *перспективу* (виокремлено нами) – доріжки чи дороги з поворотами, посадками і стовпчиками, – починає і себе розкладати на певні етапи, веселіше дивитися вперед. І сама природа здається їй більш упорядкованою: то – лівий бік, то – правий, то – ближче до шляху, то – далі...» [6, с. 71], – так міркував він.

І все ж таки повернемося до суто філософського контексту формулювання мети виховання. Чи ж не доцільніше конкретизувати тлумачення компонентами, що понятійно (символьно) позначають довершеність кожного його складника – це *ідеали Істини, Добра і Краси*, що, в свою чергу, синтезують загальну мету – *ідеал людини*, яка втілює в собі таку сутність і мотивує інших досягати такого рівня досконалості? Адже кожне формулювання мети виховання є результатом пошуків мислителів різних етапів розвитку суспільства – відображення *взірця людини*, на яку воно зорієнтовує, маючи саме в такій людині потребу. І хто б не намагався індивідуалізувати цей процес, усунути соціальний вплив як на розвиток і виховання людини, так і вимогу до неї неможливо. На такій ідеї ґрунтувалися дискурси

вчених, на її основі формулювалася мета виховання у відповідності з її характерними особливостями – абстрактна чи як така, що передбачає звужені рамки життєдіяльності людини.

Ідея завжди ґрунтується на змісті, не реалізованому на даний момент, але як такому, що потребує свого існування. Це означає: наявна дійсність уявляється нам завжди як такою, що не задовольняє нас. Саме такий стан потребує постійної реалізації не існуючих у дійсності моментів ідеї, тобто вимагає практичної діяльності за чітко усвідомленим напрямом. Ідея є логічною формою істини. Наприклад, Платон вважав, що є ідеї, існування яких перебуває поза будь-яким сумнівом. Це ідеї Істини, Добра і Краси, оскільки *цим концепціям характерні необхідність, всезагальність, незмінність й абсолютна досконалість*. У галузі етики Платон виокремив провідним, що започатковує безумовну ідею блага і прагнення реалізації її в процесі життя як безумовний обов'язок кожного. Не тілесна краса, не могутність і не будь-яке «земне лушпиння», як він висловлюється, складають, щастя людини, а лише справедливість, чистота помислів і безмежний потяг до істини. *Синтезуючим компонентом щодо Істини, Добра і Краси є Любов – прагнення дійти шляхом споглядання прекрасного до пізнання істинної краси і блага й увіковічнити це пізнання в добродійних подвигах і великих творіннях думки* (за Платоном). Наприклад, *істина* приваблює людину, надихає її й спонукає на різноманітні жертви. Вона уявляється нам світлом, що проганяє морок, і це світло ми любимо і тягнемось до нього, воно дороге і привабливе для кожного з нас. Ось чому багато людей присвятили пошуку істини своє життя, готові були і дійсно йшли за істину на страждання і смерть (Сократ, Галілей). Істина є вищою будь-яких сторонніх інтересів, впливів, і влада людей на неї не поширюється. Істина лежить в основі програмованого результату, передбаченого метою виховання, що ґрунтується на ідеальній основі [12, с. 247-248]. Звичайно, люди, захоплені пристрастями, можуть іти проти неї, можуть не бажати її, вони не можуть не визначити всієї сили її значення і могутності. *Досягнення істини – це кропітка інтелектуальна діяльність, пов'язана з мисленням та логічним обґрунтуванням теорії* (наука) шляхів її реалізації (практика), а також програмування ідей, починаючи від початкової стадії – *мрії* щодо власного сенсу життя. Отже, Істина, Добро і Краса виокремлюються як ідеальні цілі, що інтегруються в ідеалі. Зосередимо увагу на кожній із них.

Пошук Істини – це сфера розумової діяльності людини (дитини) – інтелектуальна, або, як ще її в науці називають, – *когнітивної сфери* – пізнавальної, що виокремлює людину серед інших істот, спроможність прогнозувати (ідея або мета), осмислювати (мислення), моделювати її (теорія), інформувати (мова), обґрунтовувати різні засоби комунікації, передбачати цілі (технологія) та засоби їх реалізації (практика). Відбувається рух від досвіду, сформованого на основі чуттєво-образного сприйняття світу (природного) до освоєння його за рахунок долучення наукових знань (освіта), чому сприяє навчання, як провідний засіб освіти і виховання (повчання). Отже, *розвиненою логічною формою істини є ідея* [4, с. 277].

Конкретика – ознака істини, визначається в теоретичній системі. Абстрактної істини немає, істина завжди конкретна. Конкретність досягається шляхом сходження мислення від абстрактного до конкретного, що є синтезом численних абстракцій і відображає об'єкти всебічно, з максимально можливим урахуванням його окремих моментів, складників, відношень і розкриттям діалектичного взаємозв'язку та субординації між ними. Правильне розуміння конкретики – важливе методологічне значення під час застосування теорії до практики, що завжди має справу з конкретними, одиничними ситуаціями, яких теорія не охоплює повністю.

Добро – це категорія, характерна моральному рівню сформованості людини (дитини), що в поєднанні із її діяльнісною сферою (регулятивною) – не лише відчуває, співчуває й відповідно висловлюється, тобто ставиться до навколишнього світу добросеречно, а й *доброчинствує* (від добродій). Така людина поводить себе щодо світу-природи, інших людей, спільнот, народностей як Добродій. Йдеться про *емоційно-ціннісну сферу* людини,

почуттєву, провідною категорією якої є ставлення людини, що уможливорює відповідні дії – як мисленнєві (думка), так і конкретні дії (вчинок).

Добро обґрунтовується паралельно із Злом, оскільки на фоні таких контрастних понять, що позначають відповідні дії чи стани, даються позитивна і негативна оцінки суспільних та природних явищ відповідно до ціннісних орієнтацій певних соціальних груп і класів. Виокремлюється таке поняття як «доброчесність» – категорія етики, позначає моральні чесноти, що характеризують особистість із точки зору послідовності дотримання нею загально визнаних загальних норм поведінки. *Без чистоти Добра*, без можливості у всій практичній життєдіяльності розрізняти Добро від Зла і в будь-якому одиничному випадку – «так» чи «ні» – життя було б позбавлене морального характеру і гідності, *без повноти добра*, без можливості пов'язати з ним всі дійсні відносини, у всьому виправдати добро і все добром виправити, життя було б одностороннім і обмеженим; нарешті, *без сили добра*, без можливості його остаточного торжества над усім, до «останнього ворога» – включно і смерті – життя було б безплідне. Внутрішніми властивостями Добра визначається призначення життя людини: її моральний сенс полягає в служінні Добру чистому, всебічному і всесильному. Зрозуміло, що *Добро – Пік* (вершина), що належить до Етики – однієї із провідних частин філософії і морального підґрунтя педагогіки. Вона теж виокремлюється як така, що є компонентом загальної вершини – *ідеалу* – характеризує довершеність (вихованість) людини як істоти цілісної. У нинішніх умовах до обґрунтування таких понять долучається наука *акмеологія* – вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на ступені її професійної зрілості.

У такий самий спосіб інтегрується *Краса* в цей ідеальний інтегрований комплекс – ідеал. Про неї висловлювалися в різні періоди розвитку цивілізації, виокремлюючи її переважно як категорію, що виражає сприйняття людиною гармонії власного буття і навколишнього світу й характеризує такі якості навколишнього світу, як *досконалість*, *виразність*, *завершеність*. Наприклад, за Платоном, краса сприймається як «вираження світу вічних, божественних ідей, від яких залежить існування всього прекрасного у матеріальному світі». Згідно з ідеями Аристотеля, «...найголовніші форми прекрасного – це порядок у просторі, пропорційність і визначеність». Середньовічні християнські мислителі пов'язують красу з Божеством – усе, що створене Богом, красиве; повторне – результат деформації світу дияволом. Для філософії Нового і Новітнього часу характерне відсторонення від морально-духовних аспектів краси, що тлумачаться насамперед як естетичний феномен.

В європейській філософії виокремлюється кілька парадигм розуміння краси: об'єктивно-ідеалістична, суб'єктивно-ідеалістична, натуралістична, персоналістична. Відповідно до *об'єктивно-ідеалістичної парадигми*, краса – це втілення *Абсолюту* (Бога, світу ідей, Абсолютної ідеї) у речах і явищах (Платон, Августин, Тертуліан, Фома Аквінський, Гегель). *Суб'єктивно-ідеалістична парадигма* (Т. Ліппс, Ш. Лало, Є. Мейман) стверджує, що світ сам по собі не має краси, її *джерело* – у людському сприйнятті. Сенс *натуралістичної парадигми* зводиться до того, що краса є *внутрішня властивість явищ природи*, вона тотожна доцільності (французькі матеріалісти XVIII століття, І. Сфремов). *Діяльнісно-антропологічна парадигма* (типовий представник – М. Чернишевський) полягає в тому, що краса – це *результат співвіднесення властивостей світу з людиною та її діяльністю як мірою краси*. У *персоналістичній парадигмі* Краса – *результат співтворчого розвитку особистості людини і Абсолюту* (Ф. Шеллінг, М. Бердяєв, С. Крилова) [14, с. 80]. Як бачимо, весь синтез, до якого прагне людина і який у науковій формі обґрунтовували вчені різних поколінь, у кількох рядках премудрості. І якщо долучити до цього ідею Маслоу стосовно «людини синтетичної», то *дійдемо алгоритмічної фіксації мети, як результату найвищого рівня сформованості людини, яка синтезує найвищий рівень інтелектуального, морального розвитку та вольових якостей, спрямованих на досягнення Істини, Добра і Краси* – три кити, на основі яких розвивається філософія (Логіка, Етика, Естетика), відповідно людинознавчі науки. У цьому ж контексті виокремлюємо Віру, Надію і Любов.

Віра – прийняття певного тлумачення за істинне, що ґрунтується не стільки на об'єктивному факті чи логічному доведенні, скільки на емоційно-вольовій сфері.

Розрізняють релігійну і наукову віру. У релігійному розумінні віру пов'язують із свідомими чи несвідомими переконаннями в існуванні надприродного світу. Наукова віра – це переконання людини, що ґрунтується на знанні об'єктивних закономірностей розвитку світу, причому така віра не суперечить науці, а впливає з неї.

Надія – одна з форм сприйняття майбутнього в духовному житті людини, де бажане, потрібне чи необхідне бачиться й очікується як реальність, що повинна здійснитися. На відміну від мрії, надія сприймає майбутнє як належне і необхідне, може мати тільки позитивне спрямування. Надія породжує наміри досягти певних успіхів у майбутньому, виступає організуючим чинником діяльності особи.

Любов – високе моральне почуття, що полягає в стійкій самовідданій і свідомій прихильності людини до когось чи чогось, зумовленій визнанням позитивних якостей об'єкта любові чи спільними переконаннями, життєвими цілями та інтересами людей. Предметом любові можуть бути конкретні й узагальнені об'єкти (батьківщина, праця, конкретна людина тощо) [14, с. 109-110]. Педагогіка покликана синтезувати знання про всі ці компоненти як теорія і передбачити їх шляхи реалізації, починаючи із моделі сформованої особистості. Спробуємо її відобразити в такий спосіб.

Зрозуміло, що всі три категорії – Істина, Добро і Краса співіснують у міцній взаємозалежності. Чи може сприйматися моральність поза красою? А пошук істини хіба не має супроводжуватися моральними намірами? А пояснення його в певній єдності усіх трьох компонентів за умови морального як провідного у єдиному, цілісному синтезі, є доцільним і понині, оскільки особистості слід не випускати з поля зору й її індивідуальні якості. Індивідуум, згідно з міркуваннями філософа М. О. Бердяєва, — категорія натуралістично-біологічна. Індивідуум – це завжди частина цілого, природи і суспільства. Особистість, навпаки, не може бути частиною, вона завжди ціле. Особистість тим і вирізняється від усього часткового, що вона здатна закладати в собі *універсальне* [1, с. 11]. Саме універсальність є соціальним навантаженням прогнозованої моделі сформованої особистості (соціалізацією), що здебільшого асоціюється із суспільним ідеалом. Тобто *удосконалюватися – означає орієнтуватися на вищу досконалість – особистість* (просоціальний рівень) та надособистісний – *Вищий Абсолют* (теологічний, духовний). Орієнтація на духовний рівень досконалості забезпечує також триєдину основу, оскільки це є зорієнтованість на Вищий Розум — інтелектуальної сфери людини (Логіка), Моральність (Етика) і Творчість (Естетика). Щоб зосередитися, в який спосіб передбачити процес програмування освітньо-виховних цілей, аби інтегрувати їх із європейськими, а ще краще, світовими загальнолюдськими цінностями, звернемося, наприклад, до прогнозів, передбачених «Римським клубом» – Міжнародна позаурядова організація, заснована у 1968 р. XX ст. з ініціативи італійського громадського діяча Ауреліо Печчеї, який об'єднав на той період політичних і громадських діячів, вчених майже з 30 країн світу. Провідна форма діяльності Клубу – розв'язання глобальних проблем сучасності, актуальна й понині. Однією з провідних проблем є формування якостей особистості відповідності із цінностями світового простору. Ауреліо Печчеї обґрунтовує їх на основі шести стартових цілей розвитку цивілізації: *зовнішні межі – перша ціль*, полягає не лише в тому, щоб відтворити загальний стан проблеми, а й в досягненні такого рівня розвитку людини, яка б чітко усвідомила, що вона може, і що вона повинна робити щодо природи, прагнучи жити з нею в гармонії; *внутрішні межі – друга ціль* – йдеться про те, що чим «цивілізованішою» стає людина, тим менше вона стає спроможною протидіяти ситуаціям зовнішнього середовища, що ускладнюються, і тим більше має потребу в тому, щоб захистити свій організм і здоров'я. Тобто порушується рівновага між прогресом і культурою людини, між прогресом і біофізіологічними здібностями. Сутність цілі полягає в оцінці сукупності спроможностей і з'ясуванні того, як їх удосконалити і застосувати в такий спосіб, щоб не піддати людський

організм надмірним перевантаженням і стресам. *Культурна спадщина – третя ціль* – полягає, насамперед, у прийнятті й реалізації мір щодо спасіння культурної спадщини людства, використовуючи при цьому наукові дисципліни: археологію, епіграфіку, палеографію, філософію, етнологію, антропологію і, насамперед, історію. *Світова співдружність* – характеристика *четвертої цілі* – полягає у спроможності людини до організації світових реформ на всіх рівнях світової організації – трансформація національної держави, яка за умови збереження власного національного статусу спроможна встановити стабільний і ефективний світовий порядок (не самооновлення, а самоутвердження і самозбереження). Поняття «світова співдружність» можна сприймати на рівні мегапростору, а середовище, як зона проживання, характеризується як *мікросередовище, в модернізації інфраструктури* якого полягає *п'ята ціль*, включаючи не лише міні- (житлове приміщення), а й мікросередовище, що інтегрує в собі промислову, сільськогосподарську, соціальну, культурну, транспортну системи. *Шоста ціль* полягає у *створенні нового концептуального підходу і кардинально нових рішень у контексті – виробнича система*, що відповідає світовій співдружності. [1]. (Див. рис. 1).

Висновки. Зрозуміло, що провідна роль у модернізаційних процесах належить людині. «Головне – людська особистість, вона найважливіша будь-яких ідей, оскільки всі вони без людей рівноцінно нічого не означають,» – доходить висновку Ауреліо Печчеї [8]. Якщо перінтегрувати пропоновані цілі у відповідності «людина-природа», «людина-суспільство» і «людина-культура» – зовнішній світ (Всесвіт) і гармонізувати ці складники із її внутрішнім світом людини у такому ж контексті, то можна виокремити провідні узагальнені якості людини, що характеризують її як епіцентричну істоту планети і рушійну силу цивілізаційного простору.

Список використаних джерел:

1. Бердяев Н. О вечном и новом человеке // Учительская газета. – 1990. – № 27. – «Юность». – С. 11.
2. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. / І. Д. Бех. – К.: Академвидав, 2012. – 256.
3. Вишневський О. Сучасне українське виховання: Пед. нариси / О. Вишневський. – Львів, 1996.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – С. 277.
5. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: – К.: Видавничий дім «Слово», 2014. – 440 с.
6. Макаренко А. С. Вибрані твори: Статті, лекції, виступи. - К.: Рад. шк., 1950. - С. 71.
7. Наторп П. Философия как целое – основа педагогики [Электронный ресурс], 2006. – режим доступа:
http://i-u.ru/biblio/archive/natorp_isbran/07.aspx. – С. 7
8. Печчеи А. Человеческие качества. [Электронный ресурс]. – режим доступа:
<http://eco9571.narod.ru/lib/index.html>
9. Спенсер Г. Воспитание умственное, нравственное и физическое. Перевод с последнего издания М. Гловатской. – М., 1900. – С.179.
10. Ушинський К. Д. Твори: В 6-ти т. Т.4. Передмова. – К.: Рад. шк., 1952. – С. 26-27.
11. Ушинський К. Д. Твори: В. 6-ти т. Т.6. Про мету виховання. – К. – Рад. шк., 1955. – С.243.
12. Філософський словник / [За ред. В. І. Шинкарука.] – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Головна редакція української радянської енциклопедії, 1986. – С. 247-248.
13. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, випр., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 560 с.
14. Хамітов Н., Крилова С. Філософський словник. Людина і світ. – К.: КНТ, Центр навчальної літератури, 2007. – С. 109-110.

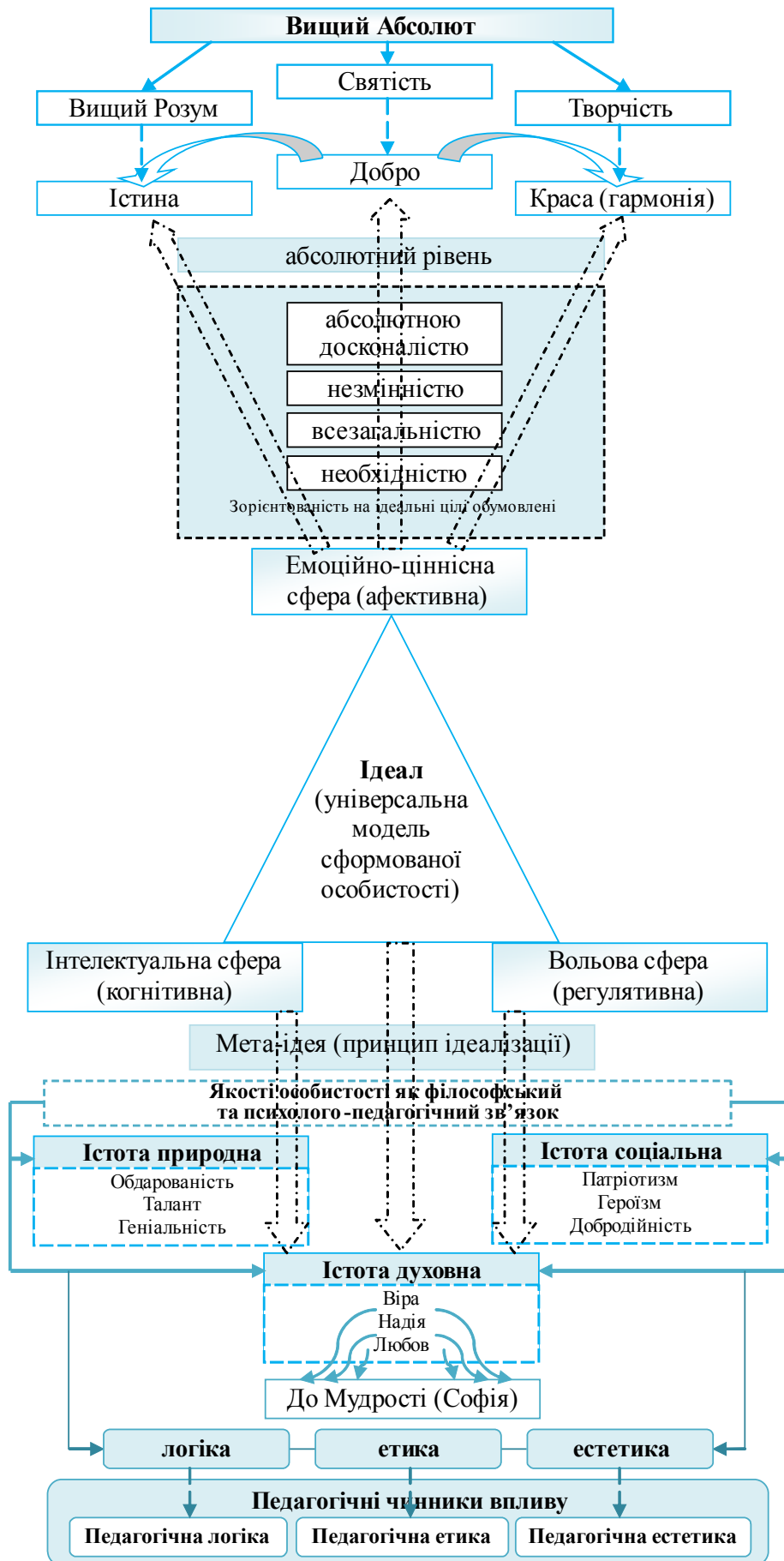


Рис. 1. Модель сформованої особистості

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Berdjaev N. O vechnom i novom cheloveke // Uchitel'skaja gazeta. – 1990. – № 27. – «Junost'». – S. 11. (in Russian)
2. Bekh I. D. Osobystist' u prostori dukhovnoho rozvytku: navch. posib. / I. D. Bekh. – K.: Akademvydav, 2012. – 256. (in Ukrainian)
3. Vyshnevs'kyy O. Suchasne ukrayins'ke vykhovannya: Ped. narysy / O. Vyshnevs'kyy. – L'viv, 1996. (in Ukrainian)
4. Honcharenko S. U. Ukrayins'kyy pedahohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk. Vydannya druhe, dopovnene y vypravlene. – Rivne: Volyns'ki oberehy, 2011. – S. 277. (in Ukrainian)
5. Kucheryavyy O. H. Pedahohika: osobystisno-rozvyval'ni aspekty: – K.: Vydavnychyy dim «Slovo», 2014. – 440 s. (in Ukrainian)
6. Makarenko A. S. Vybrani tvory: Statti, lektsiyi, vystupy. - K.: Rad. shk., 1950. - S. 717. 7.
7. Natorp P. Filosofija kak celoe – osnova pedagogiki [Elektronnyj resurs], 2006. – rezhim dostupa: http://i-u.ru/biblio/archive/natorp_isbran/07.aspx. – S. 7. (in Russian)
8. Pechchei A. Chelovecheskie kachestva. [Elektronnyj resurs]. – rezhim dostupa: <http://eco9571.narod.ru/lib/index.html> (in Russian)
9. Spenser G. Vospitanie umstvennoe, npravstvennoe i fizicheskoe. Perevod s poslednego izdanija M. Glovatskoj. – M., 1900. – S.179. (in Russian)
10. Ushyns'kyy K. D. Tvory: V 6-ty t. T.4. Peredmova. – K.: Rad. shk., 1952. – S. 26-27. (in Ukrainian)
11. Ushyns'kyy K. D. Tvory: V. 6-ty t. T.6. Pro metu vykhovannya. – K. – Rad. shk., 1955. – S. 243. (in Ukrainian)
12. Filosofs'kyy slovnyk / [Za red. V. I. Shynkaruka.] – 2–e vyd., pererob. i dop. – K.: Holovna redaktsiya ukrayins'koyi radyans'koyi entsyklopediyi, 1986. – S. 247-248. (in Ukrainian)
13. Fitsula M. M. Pedahohika: Navch. posib. Vyd. 2-he, vypr., dop. – K.: Akademvydav, 2007. – 560 s. (in Ukrainian)
14. Khamitov N., Krylova S. Filosofs'kyy slovnyk. Lyudyna i svit. – K.: KNT, Tsentri navchal'noyi literatury, 2007. – S. 109-110. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье обоснована сущность цели воспитания как социально-педагогической стратегии в контексте современных модернизационных образовательно-воспитательных процессов. Выделены ведущие компоненты стратегической модели сформированной личности.

Ключевые слова: цель, модель, личность, этика, логика, эстетика, Истина, Добро, Красота, Вера, Надежда, Любовь.

Summary. The essential characteristics of purpose of education as a socio-pedagogical strategy in the contest of modern educational technologies are lighted. The main components that form background of the strategy model of formed personality are defined.

Key words: purpose, goals, person, ethics, aesthetics, logic, truth, Good, Beauty, Faith, Hope, Love.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2015